

Державне агентство лісових ресурсів України
ДЕРЖАВНЕ СПЕЦІАЛІЗОВАНЕ ГОСПОДАРСЬКЕ
ПІДПРИЄМСТВО «ЛІСИ УКРАЇНИ»
(ДП «ЛІСИ УКРАЇНИ»)

ЗАТВЕРДЖУЮ»

Директор ФІЛІЇ «ПОЛІСЬКИЙ ЛІСОВИЙ ОФІС»
ДЕРЖАВНОГО СПЕЦІАЛІЗОВАНОГО
ГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА «ЛІСИ
УКРАЇНИ»

Сергій ЧУПРИНА

« 11 » 02 2025 р.

ПРОГРАМА НАВЧАННЯ
працівників Клесівського надлісництва філії «Поліський лісовий офіс»
ДП Ліси України» з лісової сертифікації

Ця програма розроблена на виконання Наказу №291/34.4.4 від « 10 » _____ 02 _____ 2025 р. «Про навчання працівників з екологічних та соціальних аспектів сертифікації та ланцюга походження деревини» з метою забезпечення виконання на підприємстві вимог принципів і критеріїв стандартів FSC (Forest Stewardship Council) , зокрема критерію 1.6.

1. Суть та значення лісової сертифікації, зміст Принципів і Критеріїв FSC (Forest Stewardship Council).

Лісова сертифікація – оцінка відповідності системи ведення лісового господарства встановленим міжнародним вимогам щодо управління лісами та лісокористування на засадах сталого розвитку. Метою лісової сертифікації є забезпечення економічно, екологічно і соціально збалансованого ведення лісового господарства шляхом виконання відповідних загальновизнаних і таких, що заслуговують на довіру, стандартів.

Екологічно збалансоване і відповідальне ведення лісового господарства забезпечує заготівлю лісоматеріалів та іншої лісової продукції при одночасному збереженні біорізноманіття та продуктивності лісів, природних екологічних процесів.

Соціально орієнтоване ведення лісового господарства сприяє зростанню добробуту місцевого населення і суспільства в цілому, а також стимулює місцеве населення зберігати лісові ресурси.

Економічно життєздатне використання лісових ресурсів означає, що лісове господарство і лісокористування організовані й управляються таким чином, щоб бути прибутковими, проте не за рахунок виснаження лісових ресурсів і природних екосистем.

Сертифікація ведення лісового господарства (або лісова сертифікація) - це відносно новий процес, який швидко розвивається і стрімко змінює звичний вигляд світової торгівлі лісоматеріалами. Якщо раніше при укладанні контрактів на постачання лісопродукції покупців цікавили якість, строки постачання та ціна, то тепер до цих вимог додається ще й вимога екологічної сертифікації.

Вигоди, які отримує підприємство від проведення сертифікації, є такими:

- Наявність сертифікованої продукції поліпшує доступ на екологічно чутливі ринки.
- Пропозиції на постачання сертифікованої продукції зазвичай надходять від найбільш солідних компаній, тому вони більш довготермінові та стабільні.
- Сертифікація істотно поліпшує імідж підприємства та полегшує маркетинг його продукції.
- Сертифікована продукція зазвичай має більшу ціну отже підвищує прибуток.

Крім цього сертифікація сприяє модернізації виробничого процесу, підвищенню ефективності системи охорони праці та техніки безпеки на робочих місцях, підвищенню професійної відповідальності персоналу, забезпеченню сталості користування лісовими ресурсами, тощо.

Практично в усьому світі вкладення грошей в сертифікацію окупається і є корисним, як для бізнесу, так і для персоналу самого лісогосподарського підприємства.

Сертифікація за системою FSC (Forest Stewardship Council) є добровільним процесом і проводиться лише за умови бажання і готовності постійного лісокористувача засвідчити документально стале ведення лісового господарства і лісокористування на підприємстві.

Сертифікація проводиться спеціально акредитованими FSC (Forest Stewardship Council) аудиторськими компаніями шляхом проведення попереднього, основного, планових та позапланових аудитів на підставі контракту, який укладається на 5 років, тобто термін дії сертифікату становить 5 років, після чого всю процедуру треба повторювати.

Сертифікаційні аудити проводяться за спеціальною програмою, яка включає зустрічі з персоналом підприємства, представниками місцевого населення та неурядових екологічних організацій, вивчення плану ведення лісового господарства, перевірка отриманої інформації з реаліями під час вибіркового натурного обстеження місць проведення лісогосподарських операцій та інші процедури.

В результаті основного сертифікаційного аудиту приймається рішення або про присудження письмового свідчення сталого ведення лісового господарства на підприємстві (сертифіката FSC (Forest Stewardship Council)) або про необхідність виправлення помічених під час аудиту невідповідностей з Принципами і Критеріями FSC (Forest Stewardship Council). В останньому випадку дається час на виправлення невідповідностей, після чого процедура повторюється знову. Після видачі сертифіката аудиторська компанія щорічно проводить контрольне обстеження і продовжує (або призупиняє) дію сертифіката.

Наявність сертифіката надає право підприємству використовувати на своїй продукції зображення логотипу FSC (Forest Stewardship Council).

2. Проведення оцінок можливого соціального та екологічного впливу та екологічних наслідків.

Одним з вимог FSC (Forest Stewardship Council) є проведення оцінювання можливого впливу лісогосподарських заходів на навколишнє природне середовище та можливих соціальних і екологічних наслідків цих заходів.

Відповідно до цих вимог на підприємстві розроблена інструкція з оцінки можливого соціального та екологічного впливу лісогосподарських заходів, що плануються, та екологічних наслідків проведених лісогосподарських заходів.

3. Охорона праці і техніка безпеки.

Вимоги FSC (Forest Stewardship Council) щодо охорони праці та техніки безпеки перевищують вимоги національної нормативно-законодавчої бази.

Зокрема робітники, що працюють на заготівлі лісу, мають використовувати такі засоби індивідуального захисту: каску із захистом вух та очей, одяг зі спеціального матеріалу, який неможливо прорізати бензопилою, спеціальні рукавиці та взуття з металевими вставками.

Техніка, що працює в лісі, і транспортні засоби, що здійснюють перевезення людей і вантажів, мають бути споряджені вогнегасниками і аптечками першої допомоги, термін дії яких ще не вичерпаний.

Підприємство має забезпечити засобами захисту всіх робітників, які працюють на небезпечному транспорті або з небезпечним обладнанням та/або у шкідливих умовах. Зокрема, в шумних умовах праці (при роботі з бензопилою або на верстатах в деревообробному цеху) робітники мають працювати в захисних навушниках, на вантажно-розвантажувальних роботах – в захисних касках

у разі виявлення на територіях (одиницях господарювання) вибухонебезпечних предметів негайно провести оповіщення ДСНС, національну поліцію, військові адміністрації, орган сертифікації. Одиницю господарювання на якій виявлено ЗВНП у разі необхідності виключити із планів ведення лісового господарства до моменту документального підтвердження очищення або безпечності проведення лісгосподарських заходів на зазначеній території, або такі заходи мають проводитись із застосуванням засобів дистанційної дії, що убезпечують життя і здоров'я працівників.

Виключену територію з урахуванням найкращої доступної інформації має бути природно або штучно відмежованою на землі, закартованою, документально зафіксованою і може бути чітко відрізненою від решти території ОГ. Найкраща доступна щодо територій ОГ, ЗВНП, можна вважати висновки правочинних органів влади та установ, офіційні картографічні джерела, або інші дані дистанційного зондування ОГ, ЗВНП.

Навколо або вздовж територій ОГ, ЗВНП (залежно від їх розташування) необхідно виділити буферну зону, яка має бути для убезпечення від ураження можливими вибухонебезпечними предметами. Виключена територія ОГ, та виділена буферна зона має бути закартографована на матеріалах лісовпорядкування, або інших доступних та зрозумілих картографічних матеріалах, офіційно задокументована шляхом офіційних листів, наказів, розпоряджень, тощо... З врахуванням найкращої доступної інформації проводити актуалізацію меж територій ОГ, ЗВНП та їх буферних зон.

Інформацію щодо територій ЗВНП (включно із буферною зоною), картографічними матеріалами та іншими документами які стосуються наявності ОГ, ЗВНП мають бути публічно доступні, проінформовані зацікавлені сторони і тих, чиї інтереси зачеплено. Дана інформація може бути розповсюджена на офіційному вебсайті, або доведена шляхом електронної

розсилки, публікації в офіційних друкованих виданнях, інформаційних стендах, шляхом прямої поштової розсилки, або іншим доступним способом. При виявленні ОГ, ЗНВП необхідно розробити проєктно-кошторисну документацію стосовно елементів інженерних рішень щодо відмежувань територій, ЗНВП, включно із буферною зоною.

При плануванні ведення лісового господарства (стратегічного або оперативного), враховувати та не допускати перевищення обсягів заготівлі деревини більших за загальну середню зміну запасу для ОГ. Планування лісогосподарських заходів повинне плануватись з дотриманням правил гігієни та безпеки праці.

Для забезпечення охорони територій ОГ, ЗНВП, від недозволеного або незаконного користування ресурсами або іншої незаконної діяльності, проводити спільні рейди із працівниками Національної поліції України, ДСНС і інших зацікавлених сторін із дотриманням правил гігієни та безпеки праці, та застосуванням засобів і технологій для мінімізації випадків допущення надзвичайних ситуацій. У разі випадків виявлення незаконної чи недозволеної діяльності, здійснювати заходи реагування.

Не проводити жодних заходів з ведення господарської діяльності та польових заходів (включно із заготівлею деревини), що призводять до порушення будь-якої з вимог критеріїв 6.9, 6.10 і 6.11 та єдиних міжнародних індикаторів 6.9.1, 6.10.1, 6.10.2, 6.11.1 і 6.11.2 FSC-STD60-004 V 2-1.

У разі можливості проведення лісогосподарських заходів на територіях ОГ, ЗНВП деревина яка заготовлена на виключеній території, була ідентифікована як «не FSC-сертифікована», та відповідно не промаркована як FSC-сертифікована.

4. Виявлення рідкісних видів, їх охорона і моніторинг.

Вимоги FSC (Forest Stewardship Council), встановлені Критерієм 4.5, 4.7, 5.1, 6.1, 6.2, 6.5, 9.1 вимагають виявляти і охороняти на території підприємства всі рідкісні та зникаючі види флори і фауни, тобто перевищують вимоги національного законодавства.

Встановлені місцеперебування рідкісних видів флори та фауни мають бути нанесені на карти (або плани) лісгоспу (лісництва).

Наявність на території підприємства рідкісних і зникаючих видів флори і фауни, а також рослинних угруповань, занесених до Зеленої книги України, слід враховувати при плануванні і виконанні будь-яких лісогосподарських і природоохоронних заходів.

При складанні технологічних карт виконання лісогосподарських заходів місцеперебування рідкісних видів флори та фауни або рослинних угруповань слід заносити до технологічних схем, щоб при проведенні заходу не порушити природний режим їх існування. В розділ технологічної карти, де описано природоохоронні аспекти проведення заходу, робиться відповідний запис про заходи, які слід вжити для охорони таких видів або угруповань.

Підприємство повинно щорічно проводити моніторинг виявлених рідкісних і зникаючих видів флори і фауни та рослинних угруповань, занесених до Зеленої книги України. Для цього заповнюється наведена нижче таблиця.

РЕЗУЛЬТАТИ МОНІТОРИНГУ

виявлених на території Клесівського надлісництва рідкісних і зникаючих видів флори і фауни та рослинних угруповань, занесених до Зеленої книги України. Рік проведення моніторингу -2025

№	Місцезнаходження : лісництво, квартал, виділ	Назва виду чи рослинного угрупованн я	Об'єкт, що охороняєтьс я (популяція, місце гніздування, нора тощо)	Стан об'єкту (наявність заселених нір, гніздівель, орієнтовна площа угрупован ь або популяцій рослин)	Зміни у порівнянні і з минулим роком та причини таких змін
1					
2					
...					

5. Особливості відведення лісосік та проведення рубок

Вимоги FSC до практики проведення лісогосподарських заходів базуються на забезпеченні екологічної та соціальної безпеки. При веденні лісового господарства слід всіляко намагатися:

- обмежити застосування суцільно-лісосічних рубок, а також площі лісосік таких рубок;
- відновлювати ліси шляхом природного поновлення;
- застосовувати аборигенні види дерев і чагарників;
- зберігати під час проведення рубок цінні та рідкісні дерева і чагарники, насінники і плюсові дерева, а також важливі для збереження біорізноманіття елементи насаджень – сухостій, повалені, фаутні, поодинокі старовікові дерева тощо;
- обмежити спалювання порубкових решток, залишати їх для перегнивання (цілими або подрібненими спеціальним устаткуванням).

При суцільних рубках слід залишати та охороняти не менш як 10 дерев І ярусу на 1 га (серед яких цінні та рідкісні дерева, насінники і плюсові дерева), цінні та рідкісні чагарники.

При будь-яких видах рубок слід залишати у непорушеному стані:

- окремі елементи насаджень, які є важливими для збереження біорізноманіття (сухостій, повалені, фаутні, дуплясті, поодинокі старовікові дерева тощо);
- ділянки чутливі до водної та вітрової ерозії;
- заболочені ділянки, водні об'єкти;
- куртини підросту.

Такі дерева, елементи насаджень та ділянки забороняється рубати, про що робиться відповідний запис в технологічній карті, а їх місце розташування наноситься на схему розробки лісосіки.

6. Виявлення та запобігання сексуальним домаганням , дискримінації за гендерними ознаками

Вимоги FSC (Forest Stewardship Council), встановлені Критерієм 2.2, вимагають виявляти та запобігання сексуальним домаганням , дискримінації за гендерними ознаками.

Дискримінаційні висловлювання (які містять образливі, принижуючі твердження щодо осіб на підставі статі, зовнішності, одягу, сексуальної орієнтації тощо);

Утиски (небажана для особи та/або групи осіб поведінка, метою або наслідком якої є приниження людської гідності за певними ознаками або створення стосовно такої особи чи групи осіб напруженої, ворожої, образливої або зневажливої атмосфери);

Мова ненависті (висловлювання, що містять образи, погрози чи заклики до насильства щодо певної особи чи груп на підставі статі).

Навмисне подання неправдивої скарги або надання неправдивої інформації може бути підставою для дисциплінарних заходів.

Сексуальне домагання – це дії сексуального характеру, виражені словесно (погрози, залякування, непристойні/небажані пропозиції та/або зауваження, жарти, повідомлення та листи, демонстрація зображень тощо) або фізично (небажані доторкання та поплескування тощо), що принижують чи ображають особу, яка перебуває у відносинах трудового, службового, матеріального чи іншого підпорядкування.

Дискримінація – це ситуація, за якої особа та/або група осіб за їх ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, віку, інвалідності, етнічного та соціального походження, громадянства, сімейного та майнового стану, місця проживання, мовними або іншими ознаками, які були, є та можуть бути дійсними або припущеними (далі – певні ознаки), зазнає обмеження у визнанні, реалізації або користуванні правами і свободами в будь якій формі, крім випадків, коли таке обмеження має правомірну, об'єктивно обґрунтовану мету, способи досягнення якої є належними та необхідними.

Пряма дискримінація – це ситуація, за якої особою та/або групою осіб за їх певними ознаками поводяться менш прихильно, ніж з іншою особою та/або групою осіб в аналогічній ситуації, крім випадків, коли таке поводження має

правомірну, об'єктивно обґрунтовану мету, способи досягнення якої є належними та необхідними.

Непряма дискримінація – це ситуація, за якої внаслідок реалізації чи застосування формально нейтральних правових норм, критеріїв оцінки, правил, вимог чи практики для особи та/або групи осіб за їх певними ознаками виникають менш сприятливі умови або становище порівняно з іншими особами та/або групами осіб, крім випадків, коли їх реалізація чи застосування має правомірну, об'єктивно обґрунтовану мету, способи досягнення якої є належними та необхідними.

Утиск – це небажана для особи та/або групи осіб поведінка, метою або наслідком якої є приниження їх людської гідності за певними ознаками або створення стосовно такої особи чи групи осіб напруженої, ворожої, образливої або зневажливої атмосфери. Утиск на робочому місці/місці навчання не включає в себе: оцінку продуктивності/ефективності роботи/навчання; відповідну манеру віддавати накази та/чи розпорядження; незгоду чи непорозуміння; відповідну дисципліну на робочому місці/місці навчання тощо.

Переслідування (сталкінг) – це повторювані спроби спостереження за людиною, слідування за нею та/або цькування конкретної людини, яке змушує її з побоюватися за власну безпеку чи безпеку інших людей або зазнавати значних емоційних негараздів.

7. Вимоги щодо безпеки та гігієни праці під час роботи на радіаційно-забруднених територіях

Вимоги FSC (Forest Stewardship Council), встановлені Критерієм 2.3, 2.5 вимагають дотримуватись правил безпеки та гігієни праці на територіях які радіаційно забруднені. Всі роботи, що провадяться на територіях, забруднених радіонуклідами, мають здійснюватися з обов'язковим радіаційним контролем.

Заготівля НДЛП не здійснюється на територіях, де радіоактивне забруднення перевищує граничну величину для заготівлі НДЛП в умовах радіоактивного забруднення відповідно до належного рекомендаційного документу. Належним рекомендаційним документом є "Рекомендації з ведення лісового господарства в умовах радіоактивного забруднення"

Необхідний рівень протирадіаційного захисту персоналу надлісництва забезпечується:

радіаційно-гігієнічними та організаційно-технічними заходами для забезпечення умов праці, що відповідають вимогам чинного законодавства України, норм радіаційної безпеки та Правил;

обмеженням у встановленому порядку допуску до роботи з ДІВ осіб у залежності від їхнього віку, статі та стану здоров'я;

достатністю захисних бар'єрів, включаючи фактори, що лімітують відстань до джерела і час роботи з ним;

достатньою надійністю і безвідмовністю конструкцій, механізмів, інших засобів та систем, що забезпечують низькі

проектні рівні ймовірності критичних подій, щодо джерел потенційно опромінюючих;

системою підготовки і підтримки досить високої кваліфікації персоналу і дотриманням правил роботи з джерелом;

забезпеченням персоналу лікувально-профілактичними засобами захисту від опромінення;

організацією системи інформування про радіаційний стан;

установленням контрольних рівнів;

організацією і здійсненням радіаційного контролю, що відповідає вимогам Правил та інших профільних санітарних правил;

плануванням і проведенням ефективних заходів щодо захисту персоналу у випадку загрози і під час виникнення радіаційної аварії.

Всі роботи, що провадяться на територіях, забруднених радіонуклідами, мають здійснюватися з обов'язковим радіаційним контролем.

Заготівля НДЛП не здійснюється на територіях, де радіоактивне забруднення перевищує граничну величину для заготівлі НДЛП в умовах радіоактивного забруднення відповідно до належного рекомендаційного документу. Належним рекомендаційним документом є "Рекомендації з ведення лісового господарства в умовах радіоактивного забруднення"

8. Права місцевих громад щодо господарської діяльності надлісництва

Вимоги FSC (Forest Stewardship Council), встановлені Критерієм 4.2 вимагають визначати та дотримуватись законних та звичаєвих прав місцевих громад. Надлісництво повинно звітувати про плани та результати своєї господарської діяльності на засіданнях органів місцевої влади та місцевого самоврядування, розміщувати відповідну інформацію на офіційній сторінці у Facebook. Представники відповідних місцевих громад залучаються до роботи комісій з призначення суцільних санітарних рубок. У надлісництві повинно здійснюватись інформування місцевих громад про заплановану та впроваджену діяльність. Надлісництво щорічно повинно проводити оцінювання впливу на довкілля в рамках процесу лісової сертифікації за схемою FSC та проводить системну оцінку впливу на довкілля спеціального використання лісових ресурсів при суцільних рубках головного користування та суцільних санітарних рубках відповідно до вимог застосовного законодавства.

9. Вимоги щодо поводження, зберігання та використання пестицидів

Хімічні пестициди, заборонені Політикою FSC щодо пестицидів,

На території надлісництва заборонено використання, зберігання пестицидів, за винятком надання FSC дозволу на таке використання.

10. Вимоги до очистки території, пошкоджених внаслідок розливів небезпечних речовин

Вимоги FSC (Forest Stewardship Council), встановлені Критерієм 10.12 вимагають:

Зберігати пально-мастильні матеріали у спеціальних ящиках, заправляти бензопили у спеціальних місцях, на непроникному покритті (наприклад товстому поліетилені), щоб унеможливити потрапляння пального або мастила до ґрунту.

Техніка, що працює в лісі, не повинна мати протікань масла та пального. Якщо таке протікання трапляється, мастило або пальне слід зібрати з ґрунту за допомогою абсорбенту (тирси), мішечок з якою мас були на кожній одиниці техніки, що працює в лісі.

Використаний абсорбент слід зібрати і вивезти з лісової території та утилізувати в екологічно безпечний спосіб (спалити поза межами лісової території).

Промислові та побутові відходи, що утворюються під час виконання лісогосподарських заходів слід збирати і зберігати в контейнерах, встановлених в спеціальних місцях, а після завершення робіт видаляти з лісу екологічно прийнятним способом.

11. Відповідальність спеціалістів філії за виконання певних критеріїв FSC
[НАВЕДЕНА В ОКРЕМИХ ДОКУМЕНТАХ, ЯКІ МІСТЯТЬСЯ В ПАПЦІ
«Відповідальність_Спеціалістів»]

Начальник Клесівського

надлісництва _____

Олександр ПРОХОП

Державне агентство лісових ресурсів України
ДЕРЖАВНЕ СПЕЦІАЛІЗОВАНЕ ГОСПОДАРСЬКЕ
ПІДПРИЄМСТВО «ЛІСИ УКРАЇНИ»
(ДП «ЛІСИ УКРАЇНИ»)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Директор ФІЛІЇ «ПОЛІСЬКИЙ ЛІСОВИЙ ОФІС»
ДЕРЖАВНОГО СПЕЦІАЛІЗОВАНОГО
ГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА «ЛІСИ
УКРАЇНИ»

Сергій ЧУПРИНА

02

2025 р.

ПРОГРАМА НАВЧАННЯ
відповідальних по Клесівському надлісництву
філії «Поліський лісовий офіс» ДП Ліси України» з лісової сертифікації

Ця програма розроблена на виконання Наказу №291/34.4.4 від « 10 » _____ 02 _____ 2025 р. «Про навчання працівників з екологічних та соціальних аспектів сертифікації та ланцюга походження деревини» з метою забезпечення виконання на підприємстві вимог принципів і критеріїв стандартів FSC (Forest Stewardship Council) , зокрема критерію 1.6.

1. Суть та значення лісової сертифікації, зміст Принципів і Критеріїв FSC (Forest Stewardship Council).

Лісова сертифікація – оцінка відповідності системи ведення лісового господарства встановленим міжнародним вимогам щодо управління лісами та лісокористування на засадах сталого розвитку. Метою лісової сертифікації є забезпечення економічно, екологічно і соціально збалансованого ведення лісового господарства шляхом виконання відповідних загальновизнаних і таких, що заслуговують на довіру, стандартів.

Екологічно збалансоване і відповідальне ведення лісового господарства забезпечує заготівлю лісоматеріалів та іншої лісової продукції при одночасному збереженні біорізноманіття та продуктивності лісів, природних екологічних процесів.

Соціально орієнтоване ведення лісового господарства сприяє зростанню добробуту місцевого населення і суспільства в цілому, а також стимулює місцеве населення зберігати лісові ресурси.

Економічно життєздатне використання лісових ресурсів означає, що лісове господарство і лісокористування організовані й управляються таким чином, щоб бути прибутковими, проте не за рахунок виснаження лісових ресурсів і природних екосистем.

Сертифікація ведення лісового господарства (або лісова сертифікація) - це відносно новий процес, який швидко розвивається і стрімко змінює звичний вигляд світової торгівлі лісоматеріалами. Якщо раніше при укладанні контрактів на постачання лісопродукції покупців цікавили якість, строки постачання та ціна, то тепер до цих вимог додається ще й вимога екологічної сертифікації.

Вигоди, які отримує підприємство від проведення сертифікації, є такими:

- Наявність сертифікованої продукції поліпшує доступ на екологічно чутливі ринки.
- Пропозиції на постачання сертифікованої продукції зазвичай надходять від найбільш солідних компаній, тому вони більш довготермінові та стабільні.
- Сертифікація істотно поліпшує імідж підприємства та полегшує маркетинг його продукції.
- Сертифікована продукція зазвичай має більшу ціну отже підвищує прибуток.

Крім цього сертифікація сприяє модернізації виробничого процесу, підвищенню ефективності системи охорони праці та техніки безпеки на робочих місцях, підвищенню професійної відповідальності персоналу, забезпеченню сталості користування лісовими ресурсами, тощо.

Практично в усьому світі вкладення грошей в сертифікацію окупається і є корисним, як для бізнесу, так і для персоналу самого лісогосподарського підприємства.

Сертифікація за системою FSC (Forest Stewardship Council) є добровільним процесом і проводиться лише за умови бажання і готовності постійного лісокористувача засвідчити документально стале ведення лісового господарства і лісокористування на підприємстві.

Сертифікація проводиться спеціально акредитованими FSC (Forest Stewardship Council) аудиторськими компаніями шляхом проведення попереднього, основного, планових та позапланових аудитів на підставі контракту, який укладається на 5 років, тобто термін дії сертифікату становить 5 років, після чого всю процедуру треба повторювати.

Сертифікаційні аудити проводяться за спеціальною програмою, яка включає зустрічі з персоналом підприємства, представниками місцевого населення та неурядових екологічних організацій, вивчення плану ведення лісового господарства, перевірка отриманої інформації з реаліями під час вибіркового натурного обстеження місць проведення лісогосподарських операцій та інші процедури.

В результаті основного сертифікаційного аудиту приймається рішення або про присудження письмового свідчення сталого ведення лісового господарства на підприємстві (сертифіката FSC (Forest Stewardship Council)) або про необхідність виправлення помічених під час аудиту невідповідностей з Принципами і Критеріями FSC (Forest Stewardship Council). В останньому випадку дається час на виправлення невідповідностей, після чого процедура повторюється знову. Після видачі сертифіката аудиторська компанія щорічно проводить контрольне обстеження і продовжує (або призупиняє) дію сертифіката.

Наявність сертифіката надає право підприємству використовувати на своїй продукції зображення логотипу FSC (Forest Stewardship Council).

2. Проведення оцінок можливого соціального та екологічного впливу та екологічних наслідків.

Одним з вимог FSC (Forest Stewardship Council) є проведення оцінювання можливого впливу лісогосподарських заходів на навколишнє природне середовище та можливих соціальних і екологічних наслідків цих заходів.

Відповідно до цих вимог на підприємстві розроблена інструкція з оцінки можливого соціального та екологічного впливу лісогосподарських заходів, що плануються, та екологічних наслідків проведених лісогосподарських заходів.

3. Охорона праці і техніка безпеки.

Вимоги FSC (Forest Stewardship Council) щодо охорони праці та техніки безпеки перевищують вимоги національної нормативно-законодавчої бази.

Зокрема робітники, що працюють на заготівлі лісу, мають використовувати такі засоби індивідуального захисту: каску із захистом вух та очей, одяг зі спеціального матеріалу, який неможливо прорізати бензопилою, спеціальні рукавиці та взуття з металевими вставками.

Техніка, що працює в лісі, і транспортні засоби, що здійснюють перевезення людей і вантажів, мають бути споряджені вогнегасниками і аптечками першої допомоги, термін дії яких ще не вичерпаний.

Підприємство має забезпечити засобами захисту всіх робітників, які працюють на небезпечному транспорті або з небезпечним обладнанням та/або у шкідливих умовах. Зокрема, в шумних умовах праці (при роботі з бензопилою або на верстатах в деревообробному цеху) робітники мають працювати в захисних навушниках, на вантажно-розвантажувальних роботах – в захисних касках

у разі виявлення на територіях (одиницях господарювання) вибухонебезпечних предметів негайно провести оповіщення ДСНС, національну поліцію, військові адміністрації, орган сертифікації. Одиницю господарювання на якій виявлено ЗВНП у разі необхідності виключити із планів ведення лісового господарства до моменту документального підтвердження очищення або безпечності проведення лісгосподарських заходів на зазначеній території, або такі заходи мають проводитись із застосуванням засобів дистанційної дії, що убезпечують життя і здоров'я працівників.

Виключену територію з урахуванням найкращої доступної інформації має бути природно або штучно відмежованою на землі, закартованою, документально зафіксованою і може бути чітко відрізненою від решти території ОГ. Найкраща доступна щодо територій ОГ, ЗВНП, можна вважати висновки правочинних органів влади та установ, офіційні картографічні джерела, або інші дані дистанційного зондування ОГ, ЗВНП.

Навколо або вздовж територій ОГ, ЗВНП (залежно від їх розташування) необхідно виділити буферну зону, яка має бути для убезпечення від ураження можливими вибухонебезпечними предметами. Виключена територія ОГ, та виділена буферна зона має бути закартографована на матеріалах лісовпорядкування, або інших доступних та зрозумілих картографічних матеріалах, офіційно задокументована шляхом офіційних листів, наказів, розпоряджень, тощо... З врахуванням найкращої доступної інформації проводити актуалізацію меж територій ОГ, ЗВНП та їх буферних зон.

Інформацію щодо територій ЗВНП (включно із буферною зоною), картографічними матеріалами та іншими документами які стосуються наявності ОГ, ЗВНП мають бути публічно доступні, проінформовані зацікавлені сторони і тих, чиї інтереси зачеплено. Дана інформація може бути розповсюджена на офіційному вебсайті, або доведена шляхом електронної

розсилки, публікації в офіційних друкованих виданнях, інформаційних стендах, шляхом прямої поштової розсилки, або іншим доступним способом. При виявленні ОГ, ЗНВП необхідно розробити проєктно-кошторисну документацію стосовно елементів інженерних рішень щодо відмежувань територій, ЗНВП, включно із буферною зоною.

При плануванні ведення лісового господарства (стратегічного або оперативного), враховувати та не допускати перевищення обсягів заготівлі деревини більших за загальну середню зміну запасу для ОГ. Планування лісогосподарських заходів повинне плануватись з дотриманням правил гігієни та безпеки праці.

Для забезпечення охорони територій ОГ, ЗНВП, від недозволеного або незаконного користування ресурсами або іншої незаконної діяльності, проводити спільні рейди із працівниками Національної поліції України, ДСНС і інших зацікавлених сторін із дотриманням правил гігієни та безпеки праці, та застосуванням засобів і технологій для мінімізації випадків допущення надзвичайних ситуацій. У разі випадків виявлення незаконної чи недозволеної діяльності, здійснювати заходи реагування.

Не проводити жодних заходів з ведення господарської діяльності та польових заходів (включно із заготівлею деревини), що призводять до порушення будь-якої з вимог критеріїв 6.9, 6.10 і 6.11 та єдиних міжнародних індикаторів 6.9.1, 6.10.1, 6.10.2, 6.11.1 і 6.11.2 FSC-STD60-004 V 2-1.

У разі можливості проведення лісогосподарських заходів на територіях ОГ, ЗНВП деревина яка заготовлена на виключеній території, була ідентифікована як «не FSC-сертифікована», та відповідно не промаркована як FSC-сертифікована.

4. Виявлення рідкісних видів, їх охорона і моніторинг.

Вимоги FSC (Forest Stewardship Council), встановлені Критерієм 4.5, 4.7, 5.1, 6.1, 6.2, 6.5, 9.1 вимагають виявляти і охороняти на території підприємства всі рідкісні та зникаючі види флори і фауни, тобто перевищують вимоги національного законодавства.

Встановлені місцеперебування рідкісних видів флори та фауни мають бути нанесені на карти (або плани) лісгоспу (лісництва).

Наявність на території підприємства рідкісних і зникаючих видів флори і фауни, а також рослинних угруповань, занесених до Зеленої книги України, слід враховувати при плануванні і виконанні будь-яких лісогосподарських і природоохоронних заходів.

При складанні технологічних карт виконання лісогосподарських заходів місцеперебування рідкісних видів флори та фауни або рослинних угруповань слід заносити до технологічних схем, щоб при проведенні заходу не порушити природний режим їх існування. В розділ технологічної карти, де описано природоохоронні аспекти проведення заходу, робиться відповідний запис про заходи, які слід вжити для охорони таких видів або угруповань.

Підприємство повинно щорічно проводити моніторинг виявлених рідкісних і зникаючих видів флори і фауни та рослинних угруповань, занесених до Зеленої книги України. Для цього заповнюється наведена нижче таблиця.

РЕЗУЛЬТАТИ МОНІТОРИНГУ

виявлених на території Клесівського надлісництва рідкісних і зникаючих видів флори і фауни та рослинних угруповань, занесених до Зеленої книги України. Рік проведення моніторингу -2025

№	Місцезнаходження : лісництво, квартал, виділ	Назва виду чи рослинного угрупованн я	Об'єкт, що охороняєтьс я (популяція, місце гніздування, нора тощо)	Стан об'єкту (наявність заселених нір, гніздівель, орієнтовна площа угрупован ь або популяцій рослин)	Зміни у порівнянні і з минулим роком та причини таких змін
1					
2					
...					

5. Особливості відведення лісосік та проведення рубок

Вимоги FSC до практики проведення лісогосподарських заходів базуються на забезпеченні екологічної та соціальної безпеки. При веденні лісового господарства слід всіляко намагатися:

- обмежити застосування суцільно-лісосічних рубок, а також площі лісосік таких рубок;
- відновлювати ліси шляхом природного поновлення;
- застосовувати аборигенні види дерев і чагарників;
- зберігати під час проведення рубок цінні та рідкісні дерева і чагарники, насінники і плюсові дерева, а також важливі для збереження біорізноманіття елементи насаджень – сухостій, повалені, фаутні, поодинокі старовікові дерева тощо;
- обмежити спалювання порубкових решток, залишати їх для перегнивання (цілими або подрібненими спеціальним устаткуванням).

При суцільних рубках слід залишати та охороняти не менш як 10 дерев І ярусу на 1 га (серед яких цінні та рідкісні дерева, насінники і плюсові дерева), цінні та рідкісні чагарники.

При будь-яких видах рубок слід залишати у непорушеному стані:

- окремі елементи насаджень, які є важливими для збереження біорізноманіття (сухостій, повалені, фаутні, дуплясті, поодинокі старовікові дерева тощо);
- ділянки чутливі до водної та вітрової ерозії;
- заболочені ділянки, водні об'єкти;
- куртини підросту.

Такі дерева, елементи насаджень та ділянки забороняється рубати, про що робиться відповідний запис в технологічній карті, а їх місце розташування наноситься на схему розробки лісосіки.

6. Виявлення та запобігання сексуальним домаганням , дискримінації за гендерними ознаками

Вимоги FSC (Forest Stewardship Council), встановлені Критерієм 2.2, вимагають виявляти та запобігання сексуальним домаганням , дискримінації за гендерними ознаками.

Дискримінаційні висловлювання (які містять образливі, принижуючі твердження щодо осіб на підставі статі, зовнішності, одягу, сексуальної орієнтації тощо);

Утиски (небажана для особи та/або групи осіб поведінка, метою або наслідком якої є приниження людської гідності за певними ознаками або створення стосовно такої особи чи групи осіб напруженої, ворожої, образливої або зневажливої атмосфери);

Мова ненависті (висловлювання, що містять образи, погрози чи заклики до насильства щодо певної особи чи груп на підставі статі).

Навмисне подання неправдивої скарги або надання неправдивої інформації може бути підставою для дисциплінарних заходів.

Сексуальне домагання – це дії сексуального характеру, виражені словесно (погрози, залякування, непристойні/небажані пропозиції та/або зауваження, жарти, повідомлення та листи, демонстрація зображень тощо) або фізично (небажані доторкання та поплескування тощо), що принижують чи ображають особу, яка перебуває у відносинах трудового, службового, матеріального чи іншого підпорядкування.

Дискримінація – це ситуація, за якої особа та/або група осіб за їх ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, віку, інвалідності, етнічного та соціального походження, громадянства, сімейного та майнового стану, місця проживання, мовними або іншими ознаками, які були, є та можуть бути дійсними або припущеними (далі – певні ознаки), зазнає обмеження у визнанні, реалізації або користуванні правами і свободами в будь якій формі, крім випадків, коли таке обмеження має правомірну, об'єктивно обґрунтовану мету, способи досягнення якої є належними та необхідними.

Пряма дискримінація – це ситуація, за якої особою та/або групою осіб за їх певними ознаками поводяться менш прихильно, ніж з іншою особою та/або групою осіб в аналогічній ситуації, крім випадків, коли таке поводження має

правомірну, об'єктивно обґрунтовану мету, способи досягнення якої є належними та необхідними.

Непряма дискримінація – це ситуація, за якої внаслідок реалізації чи застосування формально нейтральних правових норм, критеріїв оцінки, правил, вимог чи практики для особи та/або групи осіб за їх певними ознаками виникають менш сприятливі умови або становище порівняно з іншими особами та/або групами осіб, крім випадків, коли їх реалізація чи застосування має правомірну, об'єктивно обґрунтовану мету, способи досягнення якої є належними та необхідними.

Утиск – це небажана для особи та/або групи осіб поведінка, метою або наслідком якої є приниження їх людської гідності за певними ознаками або створення стосовно такої особи чи групи осіб напруженої, ворожої, образливої або зневажливої атмосфери. Утиск на робочому місці/місці навчання не включає в себе: оцінку продуктивності/ефективності роботи/навчання; відповідну манеру віддавати накази та/чи розпорядження; незгоду чи непорозуміння; відповідну дисципліну на робочому місці/місці навчання тощо.

Переслідування (сталкінг) – це повторювані спроби спостереження за людиною, слідування за нею та/або цькування конкретної людини, яке змушує її з побоюватися за власну безпеку чи безпеку інших людей або зазнавати значних емоційних негараздів.

7. Вимоги щодо безпеки та гігієни праці під час роботи на радіаційно-забруднених територіях

Вимоги FSC (Forest Stewardship Council), встановлені Критерієм 2.3, 2.5 вимагають дотримуватись правил безпеки та гігієни праці на територіях які радіаційно забруднені. Всі роботи, що провадяться на територіях, забруднених радіонуклідами, мають здійснюватися з обов'язковим радіаційним контролем.

Заготівля НДЛП не здійснюється на територіях, де радіоактивне забруднення перевищує граничну величину для заготівлі НДЛП в умовах радіоактивного забруднення відповідно до належного рекомендаційного документу. Належним рекомендаційним документом є "Рекомендації з ведення лісового господарства в умовах радіоактивного забруднення"

Необхідний рівень протирадіаційного захисту персоналу надлісництва забезпечується:

радіаційно-гігієнічними та організаційно-технічними заходами для забезпечення умов праці, що відповідають вимогам чинного законодавства України, норм радіаційної безпеки та Правил;

обмеженням у встановленому порядку допуску до роботи з ДІВ осіб у залежності від їхнього віку, статі та стану здоров'я;

достатністю захисних бар'єрів, включаючи фактори, що лімітують відстань до джерела і час роботи з ним;

достатньою надійністю і безвідмовністю конструкцій, механізмів, інших засобів та систем, що забезпечують низькі

проектні рівні ймовірності критичних подій, щодо джерел потенційно опромінюючих;

системою підготовки і підтримки досить високої кваліфікації персоналу і дотриманням правил роботи з джерелом;

забезпеченням персоналу лікувально-профілактичними засобами захисту від опромінення;

організацією системи інформування про радіаційний стан;

установленням контрольних рівнів;

організацією і здійсненням радіаційного контролю, що відповідає вимогам Правил та інших профільних санітарних правил;

плануванням і проведенням ефективних заходів щодо захисту персоналу у випадку загрози і під час виникнення радіаційної аварії.

Всі роботи, що провадяться на територіях, забруднених радіонуклідами, мають здійснюватися з обов'язковим радіаційним контролем.

Заготівля НДЛП не здійснюється на територіях, де радіоактивне забруднення перевищує граничну величину для заготівлі НДЛП в умовах радіоактивного забруднення відповідно до належного рекомендаційного документу. Належним рекомендаційним документом є "Рекомендації з ведення лісового господарства в умовах радіоактивного забруднення"

8. Права місцевих громад щодо господарської діяльності надлісництва

Вимоги FSC (Forest Stewardship Council), встановлені Критерієм 4.2 вимагають визначати та дотримуватись законних та звичаєвих прав місцевих громад. Надлісництво повинно звітувати про плани та результати своєї господарської діяльності на засіданнях органів місцевої влади та місцевого самоврядування, розміщувати відповідну інформацію на офіційній сторінці у Facebook. Представники відповідних місцевих громад залучаються до роботи комісій з призначення суцільних санітарних рубок. У надлісництві повинно здійснюватись інформування місцевих громад про заплановану та впроваджену діяльність. Надлісництво щорічно повинно проводити оцінювання впливу на довкілля в рамках процесу лісової сертифікації за схемою FSC та проводить системну оцінку впливу на довкілля спеціального використання лісових ресурсів при суцільних рубках головного користування та суцільних санітарних рубках відповідно до вимог застосовного законодавства.

9. Вимоги щодо поводження, зберігання та використання пестицидів

Хімічні пестициди, заборонені Політикою FSC щодо пестицидів,

На території надлісництва заборонено використання, зберігання пестицидів, за винятком надання FSC дозволу на таке використання.

10. Вимоги до очистки території, пошкоджених внаслідок розливів небезпечних речовин

Вимоги FSC (Forest Stewardship Council), встановлені Критерієм 10.12 вимагають:

Зберігати пально-мастильні матеріали у спеціальних ящиках, заправляти бензопили у спеціальних місцях, на непроникному покритті (наприклад товстому поліетилені), щоб унеможливити потрапляння пального або мастила до ґрунту.

Техніка, що працює в лісі, не повинна мати протікань масла та пального. Якщо таке протікання трапляється, мастило або пальне слід зібрати з ґрунту за допомогою абсорбенту (тирси), мішечок з якою мас були на кожній одиниці техніки, що працює в лісі.

Використаний абсорбент слід зібрати і вивезти з лісової території та утилізувати в екологічно безпечний спосіб (спалити поза межами лісової території).

Промислові та побутові відходи, що утворюються під час виконання лісогосподарських заходів слід збирати і зберігати в контейнерах, встановлених в спеціальних місцях, а після завершення робіт видаляти з лісу екологічно прийнятним способом.

11. Відповідальність спеціалістів філії за виконання певних критеріїв FSC
[НАВЕДЕНА В ОКРЕМИХ ДОКУМЕНТАХ, ЯКІ МІСТЯТЬСЯ В ПАПЦІ
«Відповідальність_Спеціалістів»]

Начальник Клесівського

надлісництва _____

Олександр ПРОХОП

Державне агентство лісових ресурсів України
ДЕРЖАВНЕ СПЕЦІАЛІЗОВАНЕ ГОСПОДАРСЬКЕ
ПІДПРИЄМСТВО «ЛІСИ УКРАЇНИ»
(ДП «ЛІСИ УКРАЇНИ»)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Директор Філії «ПОЛІСЬКИЙ ЛІСОВИЙ ОФІС»
ДЕРЖАВНОГО СПЕЦІАЛІЗОВАНОГО
ГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА «ЛІСИ
УКРАЇНИ»

Сергій ЧУПРИНА

02

2025 р.

Програма навчання
осіб, відповідальних за дотриманням принципів і критеріїв стандартів
FSC (Forest Stewardship Council)
на ланцюг походження деревини в лісах Клесівського надлісництва філії
«Поліський лісовий офіс» ДП Ліси України» з лісової сертифікації

Ця програма розроблена на виконання Наказу № 291/34.4.4 від « 10 » 02 2025 р. «Про навчання працівників з екологічних та соціальних аспектів сертифікації та ланцюга походження деревини» з метою забезпечення виконання на підприємстві вимог принципів і критеріїв стандартів FSC (Forest Stewardship Council) , зокрема критерію 1.6.

1. Суть та значення лісової сертифікації, зміст Принципів і Критеріїв FSC (Forest Stewardship Council).

Лісова сертифікація – оцінка відповідності системи ведення лісового господарства встановленим міжнародним вимогам щодо управління лісами та лісокористування на засадах сталого розвитку. Метою лісової сертифікації є забезпечення економічно, екологічно і соціально збалансованого ведення лісового господарства шляхом виконання відповідних загальновизнаних і таких, що заслуговують на довіру, стандартів.

Екологічно збалансоване і відповідальне ведення лісового господарства забезпечує заготівлю лісоматеріалів та іншої лісової продукції при одночасному збереженні біорізноманіття та продуктивності лісів, природних екологічних процесів.

Соціально орієнтоване ведення лісового господарства сприяє зростанню добробуту місцевого населення і суспільства в цілому, а також стимулює місцеве населення зберігати лісові ресурси.

Економічно життєздатне використання лісових ресурсів означає, що лісове господарство і лісокористування організовані й управляються таким чином, щоб бути прибутковими, проте не за рахунок виснаження лісових ресурсів і природних екосистем.

Сертифікація ведення лісового господарства (або лісова сертифікація) - це відносно новий процес, який швидко розвивається і стрімко змінює звичний вигляд світової торгівлі лісоматеріалами. Якщо раніше при укладанні контрактів на постачання лісопродукції покупців цікавили якість, строки постачання та ціна, то тепер до цих вимог додається ще й вимога екологічної сертифікації.

Вигоди, які отримує підприємство від проведення сертифікації, є такими:

- Наявність сертифікованої продукції поліпшує доступ на екологічно чутливі ринки.
- Пропозиції на постачання сертифікованої продукції зазвичай надходять від найбільш солідних компаній, тому вони більш довготермінові та стабільні.
- Сертифікація істотно поліпшує імідж підприємства та полегшує маркетинг його продукції.
- Сертифікована продукція зазвичай має більшу ціну отже підвищує прибуток.

Крім цього сертифікація сприяє модернізації виробничого процесу, підвищенню ефективності системи охорони праці та техніки безпеки на робочих місцях, підвищенню професійної відповідальності персоналу, забезпеченню сталості користування лісовими ресурсами, тощо.

Практично в усьому світі вкладення грошей в сертифікацію окупається і є корисним, як для бізнесу, так і для персоналу самого лісогосподарського підприємства.

Сертифікація за системою FSC (Forest Stewardship Council) є добровільним процесом і проводиться лише за умови бажання і готовності постійного лісокористувача засвідчити документально стале ведення лісового господарства і лісокористування на підприємстві.

Сертифікація проводиться спеціально акредитованими FSC (Forest Stewardship Council) аудиторськими компаніями шляхом проведення попереднього, основного, планових та позапланових аудитів на підставі контракту, який укладається на 5 років, тобто термін дії сертифікату становить 5 років, після чого всю процедуру треба повторювати.

Сертифікаційні аудити проводяться за спеціальною програмою, яка включає зустрічі з персоналом підприємства, представниками місцевого населення та неурядових екологічних організацій, вивчення плану ведення лісового господарства, перевірка отриманої інформації з реаліями під час вибіркового натурного обстеження місць проведення лісогосподарських операцій та інші процедури.

В результаті основного сертифікаційного аудиту приймається рішення або про присудження письмового свідчення сталого ведення лісового господарства на підприємстві (сертифіката FSC (Forest Stewardship Council)) або про необхідність виправлення помічених під час аудиту невідповідностей з Принципами і Критеріями FSC (Forest Stewardship Council). В останньому випадку дається час на виправлення невідповідностей, після чого процедура повторюється знову. Після видачі сертифіката аудиторська компанія щорічно проводить контрольне обстеження і продовжує (або призупиняє) дію сертифіката.

Наявність сертифіката надає право підприємству використовувати на своїй продукції зображення логотипу FSC (Forest Stewardship Council).

2. Проведення оцінок можливого соціального та екологічного впливу та екологічних наслідків.

Одним з вимог FSC (Forest Stewardship Council) є проведення оцінювання можливого впливу лісогосподарських заходів на навколишнє природне середовище та можливих соціальних і екологічних наслідків цих заходів.

Відповідно до цих вимог на підприємстві розроблена інструкція з оцінки можливого соціального та екологічного впливу лісогосподарських заходів, що плануються, та екологічних наслідків проведених лісогосподарських заходів.

3. Охорона праці і техніка безпеки.

Вимоги FSC (Forest Stewardship Council) щодо охорони праці та техніки безпеки перевищують вимоги національної нормативно-законодавчої бази.

Зокрема робітники, що працюють на заготівлі лісу, мають використовувати такі засоби індивідуального захисту: каску із захистом вух та очей, одяг зі спеціального матеріалу, який неможливо прорізати бензопилою, спеціальні рукавиці та взуття з металевими вставками.

Техніка, що працює в лісі, і транспортні засоби, що здійснюють перевезення людей і вантажів, мають бути споряджені вогнегасниками і аптечками першої допомоги, термін дії яких ще не вичерпаний.

Підприємство має забезпечити засобами захисту всіх робітників, які працюють на небезпечному транспорті або з небезпечним обладнанням та/або у шкідливих умовах. Зокрема, в шумних умовах праці (при роботі з бензопилою або на верстатах в деревообробному цеху) робітники мають працювати в захисних навушниках, на вантажно-розвантажувальних роботах – в захисних касках

у разі виявлення на територіях (одиницях господарювання) вибухонебезпечних предметів негайно провести оповіщення ДСНС, національну поліцію, військові адміністрації, орган сертифікації. Одиницю господарювання на якій виявлено ЗВНП у разі необхідності виключити із планів ведення лісового господарства до моменту документального підтвердження очищення або безпечності проведення лісгосподарських заходів на зазначеній території, або такі заходи мають проводитись із застосуванням засобів дистанційної дії, що убезпечують життя і здоров'я працівників.

Виключену територію з урахуванням найкращої доступної інформації має бути природно або штучно відмежованою на землі, закартованою, документально зафіксованою і може бути чітко відрізненою від решти території ОГ. Найкраща доступна щодо територій ОГ, ЗВНП, можна вважати висновки правочинних органів влади та установ, офіційні картографічні джерела, або інші дані дистанційного зондування ОГ, ЗВНП.

Навколо або вздовж територій ОГ, ЗВНП (залежно від їх розташування) необхідно виділити буферну зону, яка має бути для убезпечення від ураження можливими вибухонебезпечними предметами. Виключена територія ОГ, та виділена буферна зона має бути закартографована на матеріалах лісовпорядкування, або інших доступних та зрозумілих картографічних матеріалах, офіційно задокументована шляхом офіційних листів, наказів, розпоряджень, тощо... З врахуванням найкращої доступної інформації проводити актуалізацію меж територій ОГ, ЗВНП та їх буферних зон.

Інформацію щодо територій ЗВНП (включно із буферною зоною), картографічними матеріалами та іншими документами які стосуються наявності ОГ, ЗВНП мають бути публічно доступні, проінформовані зацікавлені сторони і тих, чиї інтереси зачеплено. Дана інформація може бути розповсюджена на офіційному вебсайті, або доведена шляхом електронної

розсилки, публікації в офіційних друкованих виданнях, інформаційних стендах, шляхом прямої поштової розсилки, або іншим доступним способом. При виявленні ОГ, ЗНВП необхідно розробити проєктно-кошторисну документацію стосовно елементів інженерних рішень щодо відмежувань територій, ЗНВП, включно із буферною зоною.

При плануванні ведення лісового господарства (стратегічного або оперативного), враховувати та не допускати перевищення обсягів заготівлі деревини більших за загальну середню зміну запасу для ОГ. Планування лісогосподарських заходів повинне плануватись з дотриманням правил гігієни та безпеки праці.

Для забезпечення охорони територій ОГ, ЗНВП, від недозволеного або незаконного користування ресурсами або іншої незаконної діяльності, проводити спільні рейди із працівниками Національної поліції України, ДСНС і інших зацікавлених сторін із дотриманням правил гігієни та безпеки праці, та застосуванням засобів і технологій для мінімізації випадків допущення надзвичайних ситуацій. У разі випадків виявлення незаконної чи недозволеної діяльності, здійснювати заходи реагування.

Не проводити жодних заходів з ведення господарської діяльності та польових заходів (включно із заготівлею деревини), що призводять до порушення будь-якої з вимог критеріїв 6.9, 6.10 і 6.11 та єдиних міжнародних індикаторів 6.9.1, 6.10.1, 6.10.2, 6.11.1 і 6.11.2 FSC-STD60-004 V 2-1.

У разі можливості проведення лісогосподарських заходів на територіях ОГ, ЗНВП деревина яка заготовлена на виключеній території, була ідентифікована як «не FSC-сертифікована», та відповідно не промаркована як FSC-сертифікована.

4. Виявлення рідкісних видів, їх охорона і моніторинг.

Вимоги FSC (Forest Stewardship Council), встановлені Критерієм 4.5, 4.7, 5.1, 6.1, 6.2, 6.5, 9.1 вимагають виявляти і охороняти на території підприємства всі рідкісні та зникаючі види флори і фауни, тобто перевищують вимоги національного законодавства.

Встановлені місцеперебування рідкісних видів флори та фауни мають бути нанесені на карти (або плани) лісгоспу (лісництва).

Наявність на території підприємства рідкісних і зникаючих видів флори і фауни, а також рослинних угруповань, занесених до Зеленої книги України, слід враховувати при плануванні і виконанні будь-яких лісогосподарських і природоохоронних заходів.

При складанні технологічних карт виконання лісогосподарських заходів місцеперебування рідкісних видів флори та фауни або рослинних угруповань слід заносити до технологічних схем, щоб при проведенні заходу не порушити природний режим їх існування. В розділ технологічної карти, де описано природоохоронні аспекти проведення заходу, робиться відповідний запис про заходи, які слід вжити для охорони таких видів або угруповань.

Підприємство повинно щорічно проводити моніторинг виявлених рідкісних і зникаючих видів флори і фауни та рослинних угруповань, занесених до Зеленої книги України. Для цього заповнюється наведена нижче таблиця.

РЕЗУЛЬТАТИ МОНІТОРИНГУ

виявлених на території Клесівського надлісництва рідкісних і зникаючих видів флори і фауни та рослинних угруповань, занесених до Зеленої книги України. Рік проведення моніторингу -2025

№	Місцезнаходження : лісництво, квартал, виділ	Назва виду чи рослинного угрупованн я	Об'єкт, що охороняєтьс я (популяція, місце гніздування, нора тощо)	Стан об'єкту (наявність заселених нір, гніздівель, орієнтовна площа угрупован ь або популяцій рослин)	Зміни у порівнянні і з минулим роком та причини таких змін
1					
2					
...					

5. Особливості відведення лісосік та проведення рубок

Вимоги FSC до практики проведення лісогосподарських заходів базуються на забезпеченні екологічної та соціальної безпеки. При веденні лісового господарства слід всіляко намагатися:

- обмежити застосування суцільно-лісосічних рубок, а також площі лісосік таких рубок;
- відновлювати ліси шляхом природного поновлення;
- застосовувати аборигенні види дерев і чагарників;
- зберігати під час проведення рубок цінні та рідкісні дерева і чагарники, насінники і плюсові дерева, а також важливі для збереження біорізноманіття елементи насаджень – сухостій, повалені, фаутні, поодинокі старовікові дерева тощо;
- обмежити спалювання порубкових решток, залишати їх для перегнивання (цілими або подрібненими спеціальним устаткуванням).

При суцільних рубках слід залишати та охороняти не менш як 10 дерев І ярусу на 1 га (серед яких цінні та рідкісні дерева, насінники і плюсові дерева), цінні та рідкісні чагарники.

При будь-яких видах рубок слід залишати у непорушеному стані:

- окремі елементи насаджень, які є важливими для збереження біорізноманіття (сухостій, повалені, фаутні, дуплясті, поодинокі старовікові дерева тощо);
- ділянки чутливі до водної та вітрової ерозії;
- заболочені ділянки, водні об'єкти;
- куртини підросту.

Такі дерева, елементи насаджень та ділянки забороняється рубати, про що робиться відповідний запис в технологічній карті, а їх місце розташування наноситься на схему розробки лісосіки.

6. Виявлення та запобігання сексуальним домаганням, дискримінації за гендерними ознаками

Вимоги FSC (Forest Stewardship Council), встановлені Критерієм 2.2, вимагають виявляти та запобігання сексуальним домаганням, дискримінації за гендерними ознаками.

Дискримінаційні висловлювання (які містять образливі, принижуючі твердження щодо осіб на підставі статі, зовнішності, одягу, сексуальної орієнтації тощо);

Утиски (небажана для особи та/або групи осіб поведінка, метою або наслідком якої є приниження людської гідності за певними ознаками або створення стосовно такої особи чи групи осіб напруженої, ворожої, образливої або зневажливої атмосфери);

Мова ненависті (висловлювання, що містять образи, погрози чи заклики до насильства щодо певної особи чи груп на підставі статі).

Навмисне подання неправдивої скарги або надання неправдивої інформації може бути підставою для дисциплінарних заходів.

Сексуальне домагання – це дії сексуального характеру, виражені словесно (погрози, залякування, непристойні/небажані пропозиції та/або зауваження, жарти, повідомлення та листи, демонстрація зображень тощо) або фізично (небажані доторкання та поплескування тощо), що принижують чи ображають особу, яка перебуває у відносинах трудового, службового, матеріального чи іншого підпорядкування.

Дискримінація – це ситуація, за якої особа та/або група осіб за їх ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, віку, інвалідності, етнічного та соціального походження, громадянства, сімейного та майнового стану, місця проживання, мовними або іншими ознаками, які були, є та можуть бути дійсними або припущеними (далі – певні ознаки), зазнає обмеження у визнанні, реалізації або користуванні правами і свободами в будь якій формі, крім випадків, коли таке обмеження має правомірну, об'єктивно обґрунтовану мету, способи досягнення якої є належними та необхідними.

Пряма дискримінація – це ситуація, за якої особою та/або групою осіб за їх певними ознаками поводяться менш прихильно, ніж з іншою особою та/або групою осіб в аналогічній ситуації, крім випадків, коли таке поводження має

правомірну, об'єктивно обґрунтовану мету, способи досягнення якої є належними та необхідними.

Непряма дискримінація – це ситуація, за якої внаслідок реалізації чи застосування формально нейтральних правових норм, критеріїв оцінки, правил, вимог чи практики для особи та/або групи осіб за їх певними ознаками виникають менш сприятливі умови або становище порівняно з іншими особами та/або групами осіб, крім випадків, коли їх реалізація чи застосування має правомірну, об'єктивно обґрунтовану мету, способи досягнення якої є належними та необхідними.

Утиск – це небажана для особи та/або групи осіб поведінка, метою або наслідком якої є приниження їх людської гідності за певними ознаками або створення стосовно такої особи чи групи осіб напруженої, ворожої, образливої або зневажливої атмосфери. Утиск на робочому місці/місці навчання не включає в себе: оцінку продуктивності/ефективності роботи/навчання; відповідну манеру віддавати накази та/чи розпорядження; незгоду чи непорозуміння; відповідну дисципліну на робочому місці/місці навчання тощо.

Переслідування (сталкінг) – це повторювані спроби спостереження за людиною, слідування за нею та/або цькування конкретної людини, яке змушує її з побоюватися за власну безпеку чи безпеку інших людей або зазнавати значних емоційних негараздів.

7. Вимоги щодо безпеки та гігієни праці під час роботи на радіаційно-забруднених територіях

Вимоги FSC (Forest Stewardship Council), встановлені Критерієм 2.3, 2.5 вимагають дотримуватись правил безпеки та гігієни праці на територіях які радіаційно забруднені. Всі роботи, що провадяться на територіях, забруднених радіонуклідами, мають здійснюватися з обов'язковим радіаційним контролем.

Заготівля НДЛП не здійснюється на територіях, де радіоактивне забруднення перевищує граничну величину для заготівлі НДЛП в умовах радіоактивного забруднення відповідно до належного рекомендаційного документу. Належним рекомендаційним документом є "Рекомендації з ведення лісового господарства в умовах радіоактивного забруднення"

Необхідний рівень протирадіаційного захисту персоналу надлісництва забезпечується:

радіаційно-гігієнічними та організаційно-технічними заходами для забезпечення умов праці, що відповідають вимогам чинного законодавства України, норм радіаційної безпеки та Правил;

обмеженням у встановленому порядку допуску до роботи з ДІВ осіб у залежності від їхнього віку, статі та стану здоров'я;

достатністю захисних бар'єрів, включаючи фактори, що лімітують відстань до джерела і час роботи з ним;

достатньою надійністю і безвідмовністю конструкцій, механізмів, інших засобів та систем, що забезпечують низькі

проектні рівні ймовірності критичних подій, щодо джерел потенційно опромінюючих;

системою підготовки і підтримки досить високої кваліфікації персоналу і дотриманням правил роботи з джерелом;

забезпеченням персоналу лікувально-профілактичними засобами захисту від опромінення;

організацією системи інформування про радіаційний стан;

установленням контрольних рівнів;

організацією і здійсненням радіаційного контролю, що відповідає вимогам Правил та інших профільних санітарних правил;

плануванням і проведенням ефективних заходів щодо захисту персоналу у випадку загрози і під час виникнення радіаційної аварії.

Всі роботи, що провадяться на територіях, забруднених радіонуклідами, мають здійснюватися з обов'язковим радіаційним контролем.

Заготівля НДЛП не здійснюється на територіях, де радіоактивне забруднення перевищує граничну величину для заготівлі НДЛП в умовах радіоактивного забруднення відповідно до належного рекомендаційного документу. Належним рекомендаційним документом є "Рекомендації з ведення лісового господарства в умовах радіоактивного забруднення"

8. Права місцевих громад щодо господарської діяльності надлісництва

Вимоги FSC (Forest Stewardship Council), встановлені Критерієм 4.2 вимагають визначати та дотримуватись законних та звичаєвих прав місцевих громад. Надлісництво повинно звітувати про плани та результати своєї господарської діяльності на засіданнях органів місцевої влади та місцевого самоврядування, розміщувати відповідну інформацію на офіційній сторінці у Facebook. Представники відповідних місцевих громад залучаються до роботи комісій з призначення суцільних санітарних рубок. У надлісництві повинно здійснюватись інформування місцевих громад про заплановану та впроваджену діяльність. Надлісництво щорічно повинно проводити оцінювання впливу на довкілля в рамках процесу лісової сертифікації за схемою FSC та проводить системну оцінку впливу на довкілля спеціального використання лісових ресурсів при суцільних рубках головного користування та суцільних санітарних рубках відповідно до вимог застосовного законодавства.

9. Вимоги щодо поводження, зберігання та використання пестицидів

Хімічні пестициди, заборонені Політикою FSC щодо пестицидів,

На території надлісництва заборонено використання, зберігання пестицидів, за винятком надання FSC дозволу на таке використання.

10. Вимоги до очистки території, пошкоджених внаслідок розливів небезпечних речовин

Вимоги FSC (Forest Stewardship Council), встановлені Критерієм 10.12 вимагають:

Зберігати пально-мастильні матеріали у спеціальних ящиках, заправляти бензопили у спеціальних місцях, на непроникному покритті (наприклад товстому поліетилені), щоб унеможливити потрапляння пального або мастила до ґрунту.

Техніка, що працює в лісі, не повинна мати протікань масла та пального. Якщо таке протікання трапляється, мастило або пальне слід зібрати з ґрунту за допомогою абсорбенту (тирси), мішечок з якою мас були на кожній одиниці техніки, що працює в лісі.

Використаний абсорбент слід зібрати і вивезти з лісової території та утилізувати в екологічно безпечний спосіб (спалити поза межами лісової території).

Промислові та побутові відходи, що утворюються під час виконання лісогосподарських заходів слід збирати і зберігати в контейнерах, встановлених в спеціальних місцях, а після завершення робіт видаляти з лісу екологічно прийнятним способом.

11. Відповідальність спеціалістів філії за виконання певних критеріїв FSC
[НАВЕДЕНА В ОКРЕМИХ ДОКУМЕНТАХ, ЯКІ МІСТЯТЬСЯ В ПАПЦІ
«Відповідальність_Спеціалістів»]

Начальник Клесівського

надлісництва _____

Олександр ПРОХОП

Державне агенство лісових ресурсів України
ДЕРЖАВНЕ СПЕЦІАЛІЗОВАНЕ ГОСПОДАРСЬКЕ ПІДПРИЄМСТВО
«ЛІСИ УКРАЇНИ»
(ДП «ЛІСИ УКРАЇНИ»)

ЗАТВЕРДЖУЮ»

Директор ФІЛІЇ «ПОЛІСЬКИЙ ЛІСОВИЙ ОФІС»
ДЕРЖАВНОГО СПЕЦІАЛІЗОВАНОГО
ГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА «ЛІСИ
УКРАЇНИ»

Сергій ЧУПРИНА

02

2025 р.

ПРОГРАМА
працівникам Клесівського надлісництва
філії «Поліський лісовий офіс» ДП Ліси України»
щодо виявлення, охорони та моніторингу рідкісних, зникаючих та занесених до
Червоної книги України видів флори та фауни на території лісового фонду .

Ця програма визначає порядок проведення навчання власного персоналу та підрядників , а також інформування зацікавлених сторін задля запобігання збору , полюванню чи відлову рідкісних та тих , що перебувають під загрозою видів на території лісового фонду Клесівського надлісництва..

1. Заходи з виявлення рідкісних та тих , що перебувають під загрозою видів.

Заходи з виявлення типових та унікальних типових природних комплексів , місця зростання та поселення рідкісних та таких , що перебувають під загрозою зникнення видів тваринного і рослинного світу декларуються під час проведення базового та безперервного лісовпорядкування . У протоколах першої та другої лісовпорядних нарад обов'язковим є відображення проєктованих та реалізованих робіт щодо реалізації вищезазначених заходів.

З метою системного обстеження лісових територій і виділення унікальних природних комплексів , місць зростання та поселення рідкісних та таких , що перебувають під загрозою зникнення видів тваринного і рослинного світу , цикл досліджень поділяється на 4 етапи :

1. Попередній (камеральне обстеження території);
2. Початковий (рекогносцирувальне обстеження території);
3. Основний (стаціонарні дослідження);
4. Додатковий (уточнення , коригування отриманих результатів).

Роботи з виявлення рідкісних та тих , що перебувають під загрозою видів мають проводитись із залученням фахівців відповідних профілів науково-дослідних установ України.

Роботи виділення та моніторингу рідкісних видів флори та фауни проводяться системно щорічно протягом вегетаційного періоду. Звіт подається раз на рік у грудні місяці.

2. Навчання працівників Клесівського надлісництва.

Навчання може проводитись на нарадах лісової охорони , зборах трудового колективу філії.

Навчання власних працівників також може проводитись за участі фахівців відповідних профілів науково-дослідних установ України.

За результатами обов'язково повинен складатись протокол засідання з відображенням списків присутніх.

3. Навчання працівників підрядних організацій.

Під час проведення тендеру щодо надання послуг у лісовому господарстві , обов'язково у технічну документацію додається умова щодо декларування підприємцями дотримання вимог FSC національного стандарту. В подальшому це має бути відображене у договорі . Навчання працівників організації щодо запобігання збору , полюванню чи відлову рідкісних та тих , що перебувають під загрозою , видів проводить інженер ОЗЛ.

4. Інформування представників зацікавлених сторін та сторін чий інтереси зачеплено.

Інформування представників зацікавлених сторін та сторін , чий інтереси зачеплено щодо виявлених рідкісних та тих , що перебувають під загрозою видів , а також про запобігання їх збору , полюванню чи відлову проводиться шляхом розміщення відповідної інформації на офіційному сайті та сторінці фейсбук Клесівського надлісництва

5. Відповідальність за проведення навчання.

Контроль за вчасним проведенням навчання працівників , підрядників , а також за інформуванням представників зацікавлених сторін та сторін, чий інтереси зачеплено у Клесівському надлісництві покладено на відповідального за лісову сертифікацію.

Список червонокнижних і зникаючих видів, що можуть трапитись на території лісфонду
Клесівського надлісництва

№	Вид українська назва	Вид латинська назва	Загрози
Комахи			
1	Бражник мертва голова	<i>Acherontia atropos</i>	Рубка лісу, хімічні обробки лісів, знищення підліску
2	Жук-олень	<i>Lucanus cervus L.</i>	Рубка лісу
3	Красуня діва	<i>Calopteryx virgo L.</i>	хімічне та органічне забруднення води, гідротехнічне будівництво, меліорація
4	Ведмедиця велика	<i>Pericallia matronula L.</i>	Рубка лісу, хімічні обробки лісів, знищення підліску, встановлення електричних ліхтарів у лісі
5	Ведмедиця- господиня	<i>Callimorpha dominula (L)</i>	Рубка лісу та чагарників, викошування трав, застосування пестицидів, посилення рекреаційного навантаження на біотопи
6	Подалірій	<i>Iphiclides podalirius</i>	Рубка лісу та чагарників, викошування трав, застосування пестицидів, посилення рекреаційного навантаження на біотопи
Птахи			
7	Лелека чорний	<i>Ciconia nigra (L.)</i>	Рубка лісу, зміна гідрологічного режиму, посилене непокоєння
8	Балабан	<i>Falco cherrug</i>	Рубка лісу, зміна гідрологічного режиму, посилене непокоєння
9	Гоголь	<i>Bucephala clangula (L.)</i>	Рубка лісу, зміна гідрологічного режиму, посилене непокоєння
10	Баранець великий	<i>Gallinago media (Lath.)</i>	Рубка лісу, зміна гідрологічного режиму, посилене непокоєння
11	Беркут	<i>Aquila chrysaetos</i> (Linnaeus)	Рубка лісу, зміна гідрологічного режиму, посилене непокоєння
12	Голуб-синяк	<i>Columba oenas L.</i>	Рубка лісу, зміна гідрологічного режиму, посилене непокоєння
13	Крех середній	<i>Mergus serrator L.</i>	Рубка лісу, зміна гідрологічного режиму, посилене непокоєння
14	Гуска мала	<i>Anser erythropus</i>	Рубка лісу, зміна гідрологічного режиму, посилене непокоєння
15	Дятел білоспинний	<i>Dendrocopos leucotos</i> (Bechst.)	Рубка лісу, зміна гідрологічного режиму, посилене непокоєння
16	Жовна зелена	<i>Picus viridis L.</i>	Рубка лісу, зміна гідрологічного режиму, посилене непокоєння
17	Журавель сірий	<i>Grus grus</i>	Рубка лісу, зміна гідрологічного режиму, посилене непокоєння
18	Сапсан	<i>Falco peregrinus Tunst</i>	Рубка лісу, зміна гідрологічного режиму, посилене непокоєння
19	Сорокопуд сірий	<i>Lanius excubitor L.</i>	Рубка лісу, зміна гідрологічного режиму
20	Лунь лучний	<i>Circus pygargus (L.)</i>	Рубка лісу, зміна гідрологічного режиму, посилене непокоєння
21	Лунь польовий	<i>Circus cyaneus (L.)</i>	Рубка лісу, зміна гідрологічного режиму, посилене непокоєння
22	Лунь степовий	<i>Circus macrourus</i> (S.G.Gmelin)	Рубка лісу, зміна гідрологічного режиму, посилене непокоєння
23	Очеретянка прудка	<i>Acrocephalus paludicola</i> (Vieill.)	Рубка лісу, зміна гідрологічного режиму, посилене непокоєння
24	Підорлик великий	<i>Aquila clanga Pall.</i>	Рубка лісу, зміна гідрологічного режиму, посилене непокоєння
25	Підорлик малий	<i>Aquila pomarina</i> C.L.Brehm	Рубка лісу, зміна гідрологічного режиму, посилене непокоєння

26	Сич волохатий	<i>Aegolius funereus (L.)</i>	Рубка лісу, зміна гідрологічного режиму , посилене непокоєння
27	Скопа	<i>Pandion haliaetus (L.)</i>	Рубка лісу, зміна гідрологічного режиму , посилене непокоєння
28	Сова болотяна	<i>Asio flammeus (Pontop.)</i>	Рубка лісу, зміна гідрологічного режиму , посилене непокоєння
29	Сова бородата	<i>Stris nebulosa Forster</i>	Рубка лісу, зміна гідрологічного режиму , посилене непокоєння
30	Пугач	<i>Bubo bubo (L.)</i>	Рубка лісу, зміна гідрологічного режиму , посилене непокоєння
31	Шуліка чорний	<i>Milvus migrans (Bodd.)</i>	Рубка лісу, зміна гідрологічного режиму , посилене непокоєння
Ссавці			
32	Вухань бурий	<i>Plecotus auritus</i>	Рубка лісу
33	Вечірниця руда	<i>Nuclatus noctula</i>	Рубка лісу
34	Видра річкова	<i>Lutra lutra L.</i>	Рубка лісу, зміна гідрологічного режиму
35	Горностай	<i>Mustela erminea</i>	Рубка лісу, зміна гідрологічного режиму
Рослини			
36	Булатка довголиста	<i>Cephalanthera longifolia (L.) Fritsch</i>	Рубка лісу, зривання для букетів
37	Верба лапландська	<i>Salix lapponum L.</i>	Рубка лісу, зміна гідрологічного режиму
38	Верба чорнична	<i>Salix myrtilloides L.</i>	Рубка лісу, зміна гідрологічного режиму
39	Гніздівка звичайна	<i>Neottia nidus-avis (L.) Rich.</i>	Руйнування місць зростання, негативний вплив рекреації та лісовпорядкувальних робіт, зривання на букети.
40	Журавлина дрібноплода	<i>Oxycoccus microcarpus Turcz. Ex Rupr.</i>	Рубка лісу, осушення боліт, видобуток торфу, пожежі, що виникають під час літньої посухи
41	Зелениця Цайллера	<i>Diphasiastrum zeillerei (Rouy) Holub</i>	Рубка лісу, витоптування, збирання пагонів для оформлення букетів та вінків
42	Зозульки (Пальчатокорінник) м'ясочервоні	<i>Dactylorhiza incarnata (L.) Soo</i>	Рубка лісу, осушення боліт, видобуток торфу, пожежі, що виникають під час літньої посухи
43	Зозульки Фукса	<i>Dactylorhiza fuchsii (Druce) Soo</i>	Рубка лісу, осушення боліт, видобуток торфу, пожежі, що виникають під час літньої посухи
44	Коручка болотна	<i>Epipactis palustris (L.) Crantz</i>	Рубка лісу осушенню боліт, надмірному рекреаційному навантаженню та нищівному збиранню квітів для букетів
45	Коручка темно-червона	<i>Epipactis atrorubens (Hoffm. Ex Bernh.) Schult.</i>	Рубка лісу осушенню боліт, надмірному рекреаційному навантаженню та нищівному збиранню квітів для букетів
46	Коручка чемерниковидна	<i>Epipactis helleborine (L.) Crantz</i>	Рубка лісу осушенню боліт, надмірному рекреаційному навантаженню та нищівному збиранню квітів для букетів
47	Лілія лісова	<i>Lilium martagon L.</i>	Рубка лісу , інтенсивне збирання рослин на букети. викопування цибулин
48	Любка дволиста	<i>Platanthera bifolia (L.) Rich.</i>	Рубка лісу, збір квітів і заготівлю бульб, руйнація природного середовища внаслідок господарської діяльності.
49	Любка зеленоквіткова	<i>Platanthera chlorantha (Cust.) Reichenb.</i>	Рубка лісу, збір квітів і заготівлю бульб, руйнація природного середовища внаслідок господарської діяльності.
50	Пухирник малий	<i>Utricularia minor L.</i>	Рубка лісу, зміна гідрологічного режиму
51	Росичка середня	<i>Drosera intermedia Hayne</i>	Рубка лісу,осушення та освоєння боліт.

52	Смілка литовська	<i>Silene lithuanica</i> Zapal.	Рубка лісу, витоптування і зривання рослин
53	Плавун річний	<i>Lycopodium annotinum</i> L.	Рубка лісу, зміна гідрологічного режиму

НА ТЕРИТОРІЇ КЛЕСІВСЬКОГО НАДЛІСНИЦТВА ЗАБОРОНЕНО ЗБІР, ПОЛЮВАННЯ ЧИ ВІДЛОВ РІДКІСНИХ ВИДІВ ФЛОРИ ТА ФАУНИ.

Відповідальність за охорону і збереження рідкісних, зникаючих та віднесених до Червоної книги рослин і тварин несуть лісничі підприємства.

Начальник Клесівського
надлісництва _____

Олександр ПРОХОР